

Фразеологічні одиниці сучасної англійської мови на позначення емоційного стану “гнів”

Роботу виконано на кафедрі практики англійської мови ВНУ ім. Лесі Українки

Здійснено спробу виявити й систематизувати англійські фразеологічні одиниці, які позначають емоційний стан гніву.

Ключові слова: фразеологічна одиниця, емоційний стан гніву, семантична група, поняття.

Коляда Э. К. Фразеологические единицы современного английского языка, обозначающие эмоциональное состояние “гнев”. Данная статья – попытка выявить и систематизировать английские фразеологические единицы, обозначающие эмоциональное состояние “гнев”.

Ключевые слова: фразеологическая единица, эмоциональное состояние гнева, семантическая группа, понятие.

Koliada E. K. Phraseological Units Denoting the Emotional State of Anger in Modern English. In this article the attempt to reveal and classify English phraseological units denoting the emotional state of anger has been made.

Key words: phraseological unit, emotional state of anger, semantic group, notion.

Постановка наукової проблеми та її значення. Сучасний етап розвитку мовознавства характеризується спрямованістю лінгвістичних досліджень на поглиблене вивчення особливостей та функціонування фразеологізмів [6; 7; 9]. Так як і слова, фразеологізми виконують номінативну функцію – позначають предмети, ознаки, дії навколишньої дійсності [3, 173].

Фразеологічні одиниці (далі – ФО) сучасної англійської мови досить численні. Вони характеризуються великою різноманітністю і щодо своєї морфологічної структури, і щодо семантики, і щодо сфер та джерел формування. Але, незважаючи на цю різноманітність, необхідно відзначити той факт, що значна частина ФО поєднана однією спільною рисою, а саме їх орієнтованістю на людину або, інакше кажучи, їх антропоцентризмом.

Об'єктом нашого дослідження обрано ФО на позначення емоційного стану “гнів”. Мета статті – виявити й систематизувати корпус цих англійських ФО. Оскільки ми трактуємо фразеологію в широкому розумінні цього слова [5, 148], то відносимо до фразеологізмів прислів'я, приказки й відтворювані в готовому вигляді одиниці (приповідки, афоризми, порівняння), які відповідають багатьом критеріям фразеологізмів – відтворюються в готовому вигляді, мають постійну граматичну структуру та компонентний склад, є образними.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Як зазначають психологи, гнів – емоційний стан, який протікає у формі афекту, спричинюється раптовим виникненням значної перешкоди на шляху задоволення надзвичайно важливої для суб'єкта потреби й має стенічний характер [4, 126]. Людина у гніві почуває себе роздратованою (“кров закипає”). Переживання гніву супроводжується змінами в діяльності організму: серце б'ється сильніше, температура тіла висока. Тон і сила голосу підвищуються [8, 214]. У людини різко червоніє (“палаючий гнів”) або ж блідне обличчя, напружуються м'язи шиї, обличчя й рук (стискаються пальці в кулак). М'язи чола зміщуються всередину та вниз, надаючи особі похмурого й загрозового вигляду, фіксованого на об'єкті гніву. Ніздрі розширюються, крила носа піднімаються. Губи розходяться й відтягаються назад, оголюючи стиснуті або скреготливі зуби. Як зазначає М. Й. Варій, із віком люди навчаються приховувати експресію гніву, тому його вираженням можуть бути й щільно стислі губи [1, 502].

Поняття “гнів” синонімічне до понять “обурення” і “злість”. Сильний гнів визначається як лють, під час якої виникає нічим не стримувана агресивна поведінка [2, 139]. Гнів може межувати і з збудженням, хвилюванням, фрустрацією. Під фрустрацією розуміємо емоційний стан людини, який виникає після невдачі, незадоволення якоїсь сильною потреби, докорів із чийогось боку [2, 138].

Несамовитість – крайній ступінь порушення з утратою самовладання, що найчастіше виникає під час фрустрації і виявляється в цьому разі як стан безсильного гніву.

Гнів може викликати бажання покарати, може сприяти мобілізації сил, породити відчуття впевненості у правильності власних дій [4, 126]. Людина, коли гнівається, високо оцінює власну здатність упоратися з несподіваною подією [8, 214].

Гнів може спричинити особиста образа, обман й інші моральні причини, особливо якщо вони несподівані для суб'єкта. Гнів можна спровокувати не лише вербально (через слово, висловлення), а й невербально (через міміку, жест, рухи тіла) [2, 139].

Серед ФО на позначення емоційного стану “гнів” ми виокремили декілька семантичних груп. Розглянемо їх докладніше.

1. Семантична група “Переживання і виникнення емоційного стану «гнів»”:

be/get hot under the collar – to be or become angry: *He got very hot under the collar when his proposals were criticized* [12, 51];

be/get steamed up – to be or become excited and angry or worried: *It's not worth getting steamed up about these extreme fashions that teenagers like, it'll only make them worse* [12, 225];

go bananas – to start to behave in an angry, excited, or strange way: *Sheila will go bananas if she finds out you went out with Steve* [12, 13];

in high dudgeon – to be coldly angry because of bad treatment: *She slapped his face and left in high dudgeon* [12, 72].

Серед цієї семантичної групи можна виокремити:

1) ФО, що вказують на **інтенсивність** переживання і становлення емоційного стану гніву:

be at daggers drawn – to be very angry with each other: *Those two are both in love with Fran, so they are at daggers drawn* [12, 61];

blow your top – to get so angry that you lose control: *She blew her top after she was dropped from the team* [12, 248];

go ape – to become very angry or excited: *If we suggest draining the marsh, the environmentalists will go ape* [12, 5];

go through the roof/the ceiling – to become very angry: *She'll go through the roof when she sees what you've done to her dress* [12, 203];

have a fit / throw a fit – to get very angry and upset: *My mother'll have a fit if she finds you here – you'd better go* [12, 90];

lose one's rag – to become very angry and behave in an uncontrolled way: *He really lost his rag when the children broke another window with their ball* [11, 221];

tear your hair out – to be very angry, frustrated, or worried: *Mum has been tearing her hair out over the wedding arrangements* [12, 109];

2) ФО, що вказують на **пантовість** становлення емоційного стану гніву:

hit the roof/ceiling – to become very angry suddenly: *Every time I mention Patricia, Sam hits the roof* [11, 170];

fly off the handle – to get very angry suddenly: *I was trying to explain that it was an accident, but he flew off the handle* [12, 112];

go ballistic – to become very angry suddenly: *Peter went ballistic when he read the headlines in this morning's newspapers* [12, 13];

go off the deep end – to become very angry or upset suddenly: *Even little things send me right off the deep end these days* [12, 77];

go spare – to become very angry suddenly: *Dad'll go spare if I'm not home by midnight* [12, 101];

lose/blow your cool – to become angry suddenly: *He started getting confused and contradicting himself, until eventually he blew his cool and shouted at her* [11, 53];

see red – to become very angry suddenly: *When he threatened to end their affair, she saw red and punched him* [12, 210].

2. Семантична група «“Каузація емоційного стану “гнів”»:

get sb's blood up – to make someone very angry and ready to fight: *That's the sort of argument that really gets my blood up* [12, 25];

get sb's goat – to annoy someone very much: *That speaker really got my goat – I nearly walked out* [12, 102];

sth makes your blood boil – something makes you very annoyed: *I read the gossip columns every day even though they make my blood boil* [12, 25];

make sb's hackles rise / raise hackles – to make somebody angry: *He really makes my hackles rise, that man. He's so rude to everybody; Her remarks certainly raised hackles* [11, 151];

sth is (like) a red rag to a bull / sth is (like) a red rag to sb – particular thing will make someone very angry: *Any mention of the failure of their last CD is a red rag to the band* [12, 196];

rattle sb's cage – to annoy or frighten someone: *"I think they'll throw me out of the team." "Boy, you must have really rattled their cage"* [12, 40];

ruffle sb's feathers – to upset or annoy someone slightly: *The success of his first novel ruffled the feathers of some older authors* [12, 86].

3. Семантична група "зовнішній вияв гніву":

be up in arms (about sth) – to protest angrily: *Farmers are up in arms about the new tax* [12, 6];

bite sb's head off – to speak to someone suddenly in a very angry way: *I only asked if he could move his car, but he bit my head off* [12, 116];

give sb hell – to be angry with someone and shout at them: *Dad was giving him hell for breaking the CD player* [12, 121];

give sb a piece of your mind – to tell someone how angry you are with them and why: *If I see that rude woman again, I'm going to give her a piece of my mind* [12, 165];

have a go at sb – to speak angrily to someone: *He had a go at me for losing the contract* [12, 101];

jump down sb's throat – to criticize or get angry with someone as soon as they say something: *I suggested that he should see a counsellor and he jumped right down my throat* [12, 242];

raise hell – to complain angrily: *If we dismiss Lawrence, he'll raise hell with the directors* [12, 121];

vent your spleen – to express what has been making you angry for a long time: *Protesters were given the chance to vent their spleen in a meeting with the directors* [12, 223].

Висновки. Виділені нами ФО на позначення емоційного стану "гнів" входять до складу трьох семантичних груп. Проведене дослідження не вичерпує порушеної проблематики й намічає ряд перспектив щодо подальших розвідок, котрі вбачаються в залученні ширшої бази джерельних матеріалів, що допоможе точніше систематизувати й описати структурно-семантичні особливості цих ФО.

Література

1. Варій М. Й. Загальна психологія : підручник. – К. : Центр учб. л-ри. – 2007. – 968 с.
2. Варій М. Й. Психологія : навч. посіб. / Для студ. вищ. навч. закл. – К. : Центр учб. л-ри. – 2007. – 288 с.
3. Дорошенко С. І. Загальне мовознавство : навч. посіб. – К. : Центр навч. л-ри, 2006. – 288 с.
4. Кириленко Т. С. Психологія : емоційна сфера особистості : навч. посіб. – К. : Либідь, 2007. – 256 с.
5. Кочерган М. П. Загальне мовознавство : підруч. для студ. філол. спец. вищ. закл. освіти. – К. : Вид. центр "Академія", 1999. – 288 с.
6. Культурные слои во фразеологизмах и дискурсивных практиках / отв. ред. В. Н. Телия. – М. : Языки славян. культуры, 2004. – 344 с.
7. Лисецька Н. Г. Фразеологічні інновації німецької мови у концептосфері політики (на матеріалі журналу "Der Spiegel") // Наук. вісн. Волин. держ. у-ту ім. Лесі Українки. – № 3: Філол. науки. – 2007. – С. 289–293.
8. Орбан-Лембрик Л. Е. Соціальна психологія: навч. посіб. – К. : Академвидав, 2005. – 448 с.
9. Селіванова О. Нариси з української фразеології (психокогнітивний та етнокультурний аспекти) : монографія. – К. ; Черкаси : Брама, 2004. – 276 с.
10. Шаховский В. И. Лингвистическая теория эмоций : монография. – М. : Гнозис, 2008. – 416 с.
11. Oxford Idioms Dictionary for Learners of English. – Oxford : Oxford University Press, 2003. – 465 p.
12. New Longman Pocket Idioms Dictionary. – Harlow : Pearson Education Limited, 2003. – 296 p.

Статтю подано до редколегії
01.04.2009 р.